

ЛІТЕРАТУРА

1. Виноградов В.В. Вступительное слово / В.В. Виноградов // Вопросы терминологии: материалы Всесоюз. терминологического совещания. - М.: Изд-во АН СССР, 1961. - С.3-10.
2. Airasian P.W. Classroom assessment / P.W. Airasian. - New York, McGraw-hill, Inc., 1997. - 445p.
3. Arends R.I. Classroom instruction and management / R.I. Arends. - New York: McGraw-Hill, Inc., 1997. - 304p.
4. Rowntree D. A dictionary of education / D. Rowntree. - London: Harper and Row, Publishers, 1981.
5. <http://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780199212064.001.0001/acref-9780199212064-e-225?rskey=LqLRLG&result=229>.

Стефанова Н.А. Современные английские термины обозначающие диагностику качества знаний.

Статья посвящена актуальной проблеме изучения и упорядочивания англоязычной педагогической терминологии и структурно-семантической характеристики тематической группы, обозначающей диагностику качества знаний. Автор классифицирует англоязычные педагогические термины, исходя из их содержания, семантики каждого отдельного термина, понятия, которое по определенным родовым признакам объединяется с другими терминами в единую терминологическую систему. Проанализирована семантика выделенных базовых терминов, а также производных терминов, которые имеют многоступенчатые иерархические связи между собой.

Ключевые слова: термин, английская педагогическая терминология, тематическая группа, синтаксическая структура

Stefanova N.O. Contemporary English Educational Terms Describing Assessment of Knowledge.

The article is devoted to the significant problem of studying and ordering English educational terminology, structural and semantic characteristics of the thematic group which denotes the assessment of knowledge. The author classifies English educational terms according to their contents, meaning of each individual term, notion which is combined with another term in general terminological system. It is the analysis of semantic peculiarities of isolated basic terms and their derivative terms, which have multilevel hierarchical relations with each other.

Key words: term, English educational terminology, thematic group, syntactical structure

Олександр Стишов
(Київ)

УДК 81'322.6:82-92

ОСОБЛИВОСТІ СЛОВОТВОРЕННЯ СУФІКСАЛЬНИХ РОЗМОВНИХ НЕОЛЕКСЕМ НА ПОЗНАЧЕННЯ ОСІБ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

У статті висвітлено головні особливості деривації суфіксальним способом нових розмовних одиниць на позначення осіб в українській мові кінця ХХ – початку ХХІ століть. Уведено до наукового обігу певну кількість нового фактичного матеріалу, дібраного переважно з живого розмовного мовлення, а також почасти з публіцистичного і художнього стилів. Виявлено і детально розглянуто продуктивні суфікси і словотвірні типи, що сприяли виникненню розмовних одиниць на позначення осіб жіночої і чоловічої статі, не зафіксованих найбільшими українськими лексиконами літературних слів. Також у статті частково схарактеризовано семантичні й функціонально-стилістичні особливості розмовних новоутворень.

Ключові слова: суфікс, формант, розмовний, словотвірний тип, словотвірне значення, твірна основа.

Постановка проблеми. У всі періоди розвитку української мови розмовна лексика була і залишається одним із найпотужніших джерел збагачення її словникового складу. Засвідчено, що в кінці ХХ – на початку ХХІ століть розмовна лексична підсистема під впливом екстра- й інтралінгвальних чинників розвивається надзвичайно динамічно, істотно змінюється. Особливо активного «розмовлення» зазнають також публіцистичний і художній стилі.

Проблематика дослідження розмовних слів постійно перебуває в полі зору українських лінгвістів (В.Ващенко, Д.Баранник, М.Жовтобрюх, В.Русанівський, С.Єрмоленко, О.Тараненко,

Л.Струганець, С.Бибик, Л.Шевченко, В.Христенюк, О.Ожигова, Т.Ткаченко та багато ін.). Однак останнім часом в україністиці, на жаль, засвідчено мало ґрунтовних студій, присвячених вивченню словотворення розмовних одиниць. Знаходимо лише окремі роботи із зазначеної проблематики таких авторів, як: А.Нелюба, М.Навальна, Н.Босаківська, Т.Кузнецова, М.Скиба та ін. Тому метою нашої статті стали нові розмовні слова (а також почасти й відомі раніше, але не зафіксовані найбільшими українськими лексиконами літературних слів), утворені суфіксальним способом морфологічного способу. Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань: ввести до наукового обігу певну кількість нового фактичного матеріалу (розмовних інновацій); простежити тенденції розвитку суфіксальної підсистеми розмовної лексики; виявити продуктивні словотворчі суфікси і словотворчі типи деривації розмовних неологізмів; частково схарактеризувати семантичні й функціонально-стилістичні особливості розмовних новоутворень.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зібраний нами фактичний матеріал із живого розмовного мовлення українців, публіцистичного і художнього стилів засвідчує, що в процесах деривації розмовних слів серед усіх відомих способів істотно переважає суфіксальний. Явища словотворення зазначених вище одиниць розглянемо за виявами продуктивності словотвірних типів. Із-поміж нових суфіксальних слів розмовного характеру найбільшу групу становлять іменники, утворення яких було спричинено потребою заповнення певних лакун для номінації осіб, понять, явищ, предметів тощо.

Помічено, що в кінці ХХ – на початку ХХІ століть серед розмовних новостворів найактивніше поповнювався корпус іменників на позначення осіб. Це переконливе свідчення інтенсивної дії та вияву антропоцентризму як в українській мові загалом, так і в розмовному дискурсі зокрема. Передусім засвідчено розширення продуктивності ряду питомих афіксів. Особливо це стосується нових розмовних утворень на позначення різноманітних назв жінок, тобто посилюється суфіксальна фемінізація. З цього приводу слушно зазначає відомий український лінгвіст О.Тараненко: «Ця тематична сфера словотворення є, звичайно, однією з найактуальніших у мовному житті сучасного суспільства. Чинниками для її активізації стали не тільки поява нових або актуалізація вже наявних понять, що потребують мовного вираження, – як наслідок ширшого залучення жінок до сфер «чоловічої» діяльності, а вже й, безперечно, зростання в українському суспільстві ідей фемінізму, спрямованих, зокрема, й на подолання «мовної дискримінації» жінки» [3, с. 68-69].

Серед аналізованих постпозитивних формантів нині надзвичайно високою продуктивністю відзначається **-к(а)**: *рухівка, лідерка новелістка, нобелістка, блогерка, словникарка* та багато ін. Найпоширеніший словотвірний тип формують деривати із названим суфіксом, похідні від іменникових основ чоловічого роду (як питомих, так і запозичених), на позначення осіб жіночої статі за родом занять – професією і характером діяльності: *водійка, диск-жокейка, дизайнера, режисерка, експертка* та ін. Пор. у контексті: **Водійку затримали дайвиники за перевищення швидкості (з розм. мовлення); Якісний канал суспільного мовлення з часом матиме більший вплив, ніж російська пропаганда", – прогнозує експертка.** www.telekritika.ua. Особливо це помітно у галузі спорту, зокрема в тих видах, які раніше були суто чоловічими, пор.: *футболіст – футболіст-ка, хокеїст – хокеїст-ка, воротар – воротар-ка, боксер – боксер-ка, дзюдоїст – дзюдоїст-ка* та ін. Наприклад: *На 82-й хвилині налаштовані на атаку канадки після виконання вільного удару скоротили розрив до 1:2, подбавши про те, щоб воротарка національної збірної Німеччини Надін Ангерер вперше за загалом 670 ігрових хвилин пропустила свій перший контргол. kiew.diplo.de*; *Говорять, що одна українська боксерка продає чемпіонський пояс, щоб підтримати бійців АТО (з розм. мовлення)*; Цікаво, що деякі утворення виникли на базі іншомовних нововходжень останніх двох десятиліть, пор.: *дилер – дилер-ка, спонсор – спонсор-ка, візажист – візажист-ка, інвестор – інвестор-ка, гример – гример-ка*, напр.: *Квартиру, через яку тепер проходять головні трубопроводи гарячої води, інвесторка приймати відмовляється. tsp.ua*. Характерно, що певна частина аналізованих слів уже втратила або поступово втрачає наліг розмовності і набуває нейтрального статусу, тобто стає нормативними та кодифікованими. Так, новий Словник української мови в 20-ти томах (уже вийшло 5 томів) зафіксував деякі з названих одиниць без стилістичної позначки

розм. Зокрема це слова *боксерка* [1, с. 586], *візажистка* [2, с. 68], *воротарка* [2, с. 291]. Наступний словотвірний тип – це деривати із формантом **-к(а)**, які мають словотвірне значення «назви жінок-прибічників чого- або кого-небудь; за належністю до певної політичної або громадської організації, об'єднання, блоку, руху, акції», утворені від іменникових основ: *свободівка*, *б'ютівка/БЮТівка*, *регіоналка*, *ударівка*, *союзанка*, *євромайданівка* (жінки-члени політичних партій «Свобода», Блок Юлії Тимошенко, Партія регіонів України, «УДАР», всеукраїнського громадського об'єднання «Союз українок», протестної акції «Євромайдан») та ін. Нині аналізовані розмовні новотвори функціонують у мові надзвичайно активно, виступають ключовими словами доби: *Скандальна «свободівка»: Я би скасувала всі свята “Совецького Союзу”* (заголовок статті) (газ. «Українська правда», 07.03.2012); *Сьогодні в Івано-Франківськ приїхала українська співачка, активна євромайданівка Руслана Лижичко*. *firtka.if.ua*. Проте значна кількість таких одиниць із часом перейде до розряду історизмів, оскільки зійдуть із політичної арени певні політичні або громадської організації, об'єднання, блоки, рухи та їх лідери. Переконливими ілюстраціями сказаному вище слугують лексичні одиниці: *нашоукраїнка*, *нунсівка/НУНСівка*, *вітренківка* та ін. Ще один словотвірний тип формують розмовні утворення на позначення жінок за соціальним статусом: *бізнесменка*, *фермерка*, *мажорка* та ін., пор.: **Фермерка**: “Тимошенко мені — не конкурент” (заголовок статті) (газ. «Українська правда», 23.09.2009); *У нашій школі мажорка побила на уроці вчительку* (з розм. мовлення). Засвідчено також словотвірний тип фемінітивів за посадою: *президентка*, *прем'єрка*, *міністерка*. Напр.: *Парад гордості 2013» у Белграді відкриватиме шведська міністерка*. <https://www.tumblr.com>

Фактичний матеріал дає підстави твердити про словотвірну активізацію непродуктивного в радянський період розвитку української мови питомого фемінного суфікса **-ин(я)**. Поєднуючись із іменниковими твірними основами чоловічого роду, цей формант утворює словотвірний тип субстантивів на позначення жінок за професією і характером діяльності: *педагогиня*, *соціологиня*, *саєнтологиня*, *екологиня*, *політологиня*. Порівняймо у контексті: *Цю екологиню знає все наше містечко* (з розм. мовлення). Названі деривати виникли здебільшого за аналогією до ще давньоруських одиниць, які нині актуалізовано в нашій мові, – *берегиня*, *грекиня*. Засвідчено приклади, коли в процесі активного вживання, інтенсивного «розкручування» (особливо у дискурсі ЗМІ та почасти в художньому) окремі з таких одиниць поступово втратили відтінок колоквіальності й стали нейтральними словами (*плавчиня*, *борчиня*, *членкиня*), проникаючи у всі функціональні різновиди сучасної української мови. Цікаво, що утворені за допомогою названого вище суфікса окремі лексичні одиниці поступово витісняють російські вхідження радянської доби (пор.: *продавчиня* (зам. *продавиця*), *плавчиня* (зам. *плавчиха*). Аналізовані одиниці – переконливе підтвердження вияву тенденції до автохтонізації, або націоналізації, – прагнення до повернення національної специфіки й самобутності українській мові.

У досліджувану добу поповненню корпусу нових розмовних агентивів-фемінативів сприяв продуктивний суфікс **-иц(я)**, який формує словотвірний тип відприкметникових іменників на позначення осіб за їх заняттям, діяльністю: *комп'ютерниця*, *науковиця*, *дайшниця*, *піарниця*, *галерейниця* та ін., пор.: *Зібрання тепло зустріло відому науковицю* (з розм. мовлення).

Словотвірний тип із формантом **-ес(а)** поступово із колись малопродуктивного стає нині продуктивним у розмовному і публіцистичному дискурсах: *політикеса*, *критикеса*, *метреса*, *міністреса*, *шефеса*, *професореса* *чемпіонеса* та ін. Контексти підтверджують сказане вище: *Виступ політикеси всім дуже сподобався* (з розм. мовлення); *Мабуть, немає більш безглуздішого заняття, як визначати, хто з нас поет, прозаїк, есеїст, публіцист, критик і критикеса*. *ukrslowo.net*; *Якимось чудом для лабораторії з'являються гроші з фонду Сороса. Нарада. Шефеса розподіляє фінанси. Я навіть можу не гадати. Робота – нам, гроші – приближеним до тіла*. silanaroda.com/forum...

Назви жінок за їхнім статусом із суфіксом **-их(а)** на сучасному етапі розвитку української мови належать до малопродуктивного словотвірного типу: *бомжиха* *штундиха*, *вождиха* та ін. Пор.: *Ця штундиха весь час дістає мене своїми розмовами про релігію* (з розм. мовлення).

Варто також розглянути особливості розмовного словотворення осіб чоловічої статі. Зібраний матеріал засвідчує, що найбільш продуктивним у кінці ХХ – на початку ХХІ століть є суфікс **-ик**. Перший словотвірний тип, який є продуктивним у сучасній українській мові, утворюють відприкметникові іменники на позначення осіб за основним заняттям і професією: **ламінатник**, **ІТшник/айтішник**, **сухопутник** «військовик сухопутних військ», **ваучерник** «скупник ваучерів або торговець ними» та ін. Пор.: **Ламінатник упорався з роботою швидко** (з розм. мовлення); – **З тобою вже розрахувався ваучерник?** (з розм. мовлення). Другий словотвірний тип об'єднує відприкметникові субстантиви за характером діяльності особи чоловічої статі: **АТОшник/агошник** «учасник антитерористичної операції», **однофракційник**, **опозиційник**, **галерейник** «підприємець, який займається експонуванням і продажем творів мистецтва в арт-галереї» та ін. Напр. у контекстах: ... у лікарню привозять кремезного чоловіка, під 50 років. **АТОшник...** Кремезний чоловік п'ять днів не їсть, не говорить ні з ким, до нього ніхто не приходить, бо він з іншого регіону. Чоловік періодично десь випиває, поведінка вказує на те, що йому потрібна допомога психіатрів (газ. «День», 28.04, 2015). Вона [Катерина Косьяненко] була в Парижі. Не просто в Парижі — на Осінньому салоні, найпрестижнішій щорічній художній події світової столиці мистецтв... Її «Покрова» здобула тоді першу премію з живопису, а паризькі художники і **галерейники** навперебій умовляли молоду художницю з України залишитися там, у найкращому для творчої особистості місті (газ. «Дзеркало тижня», 20.01, 2006).

Окремий словотвірний тип формують віддієслівні іменники із продуктивним суфіксом **-ник**, які номінують осіб чоловічої статі за характером або видом діяльності: **ухил-ятися** – **ухильник** «той, хто ухиляється від чого-небудь (від служби в армії, сплати податків та ін.)», **викрадатати** – **викрадник**, **вторг-атися** – **вторж-ник**, **відкріп-ятися** – **відкріп-ник** та ін. Пор.: **Нині хитромудрих «ухильників» український народ не любить** (з розм. мовлення); **Місіс Селіді доводить, що умови викрадників вона передає батькові на словах, виконуючи, таким чином, роль «живого листа»** (А. Кокотюха).

Досить високою продуктивністю нині (як і в нормативному українському словотворенні) характеризуються маскулінні розмовні відіменникові субстантиви з питомим формантом **-ець**, що вказують на належність особи до певного навчального закладу, спортивної команди, політичної організації, підприємства, компанії тощо: **драгопедівець** «викладач або студент Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова», **грінченківець** «викладач або студент Київського університету імені Бориса Грінченка», **могилянecь**, **баскетівець** «graveць баскетбольного клубу “Денді-Баскет” (Київ), **самооборонець** «член або прихильник партії «Народна самооборона», **росинківець** «працівники компанії “Росинка» та ін., пор.: **Маючи таку інформацію, буду знущатися з драгопедівців** (з розм. мовлення); **Долучитися до Спудейського братства НаУКМА може кожен могилянecь: від студента до Президента.** www.ukma.edu.ua/index.

Загально визнано, що позитивного чи негативного забарвлення словам мають здатність надавати спеціальні суфікси. Серед формантів, які містять істотний «доважок» розмовності, в останні роки набуває все більшої продуктивності суфікс **-юг(а)**, пов'язаний із емоційними відтінками зневажливості, презирства у назвах осіб чоловічої статі, тобто характеризується різко виявленою пейоративно-оцінною маркованістю. Він поєднуються здебільшого з негативно оцінними іменниковими основами, формуючи словотвірний тип на позначення осіб за їх рисами характеру, особливостями діяльності та поведінки, певними морально-етичними якостями: **шахраюга**, **аферюга**, **сadyга**, **бухарюга**, **гультяюга**, **ідіотюга** та ін. Засвідчено також і найновіше утворення, пов'язане із подіями на сході України, – **сепаратюга**. У названих словах емоційна оцінка тісно пов'язана з почуттями, оскільки виражає авторське ставлення до предмета висловлювання, виконуючи і прагматичну функцію, пор.: **А шофер Горвіц – клятий бухарюга – непомітно витирає слизьку долоню об штани (бачили б ви ті штани!) і цитує раптом п'яту главу «Вінні Пуха»** (В. Євкілев); **Ми тоді знали, що він [учитель фізкультури] – п'яничка і неперемінливий гультяюга** (журн. «Березіль», 2000, №7-8, с.37-38); ... хлопці просять українських солдат "місити сепаратюг, щоб ті тікали в свою Расю". firka.if.ua. Цікаво, що окремі деривати утворено за допомогою названого афікса від нейтральних

іменникових основ для позначення назв чоловіків за професією (*шофер* – *шофер-юга*, *журналіст* – *журнал-юга*), але емоційні відтінки зневажливості та презирства в них відчутні, напр.: *Цей шоферюга Мельника, який зараз є Міністром МВС, чистий бандюга, для нього нічого святого не має. blogs.pravda.com.ua*; *Тому, ймовірно, і заслуговують загальну нелюбов “журналюги”, що так відкрито продаються (газ. «День», 09.09, 1999, с. 4); Він чесно подивився в обличчя отого продажно-безчесного журналюги... (П. Загребельний).*

Аналіз малопродуктивних і непродуктивних суфіксів, що утворюють назви осіб жіночої і чоловічої статі, проводити не будемо, оскільки вважаємо це недоречним.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, у кінці ХХ – на початку ХХІ століть розмовна лексична підсистема під впливом екстра- й інтралінгвальних чинників істотно розширилася за рахунок активізації деривації назв осіб передусім жіночої, а також чоловічої статі. Ці процеси є надзвичайно динамічними, а тому потребують подальших ґрунтовних досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Словник української мови в двадцяти томах: Том I (А – Б). – К.: Наук. думка, 2010. – 912 с.
2. Словник української мови в двадцяти томах: Том III (ВІДСТАВАННЯ – ГУРАЛЬНЯ). – К.: Київ, 2012. – 1120 с.
3. Тараненко О.О. Актуалізовані моделі в системі словотворення сучасної української мови (кінець ХХ – початок ХХІ ст.): Монографія / О.О. Тараненко. – К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2015. – 248 с.

Стишов А.А. Особенности словообразования суффиксальных разговорных неолексем для обозначения лиц в современном украинском языке

В статье освещены главные особенности деривации суффиксальным способом новых разговорных единиц, обозначающих наименования лиц, в украинском языке конца ХХ – начала ХХІ веков. В научный оборот введено некоторое количество нового фактического материала, собранного преимущественно с живой разговорной речи, а также частично с публицистического и художественного стилей. Выявлены и детально рассмотрены продуктивные суффиксы и словообразовательные типы, которые способствовали возникновению разговорных единиц, обозначающих наименования лиц женского и мужского пола, не зафиксированных наибольшими украинскими словарями литературных слов. Также в статье частично охарактеризованы семантические и функционально-стилистические особенности разговорных новообразований.

Ключевые слова: суффикс, формант, разговорный, словообразовательный тип, словообразовательное значение, производящая основа.

Styshov O.A. Peculiarities of Derivation of Suffixal Colloquial Neolexeme for Denoting Persons in Modern Ukrainian.

In this article it is cleared up main peculiarities of derivation with a help of suffixes of new conversational units for denoting persons in Ukrainian in the end of XX-beginning XXI centuries. Introduced into scientific sphere a certain amount of new factual material mainly selected from live colloquial language, and also partly from publicistic and artistic styles. Discovered and detailed studied productive suffix and word formation types that contributed appearance of colloquial units for describing persons of female and male sexes not fixed by the biggest Ukrainian lexicons of literal words. Also it is partly described in the article semantic and function-stylistic peculiarities of colloquial innovations.

Key words: suffix, formant, colloquial type, word formation meaning, word stem.

Вікторія Товстенко
(Київ)

УДК 81'276.5..81'232

ЖАРГОНІЗМИ ЯК ОДНЕ ІЗ ДЖЕРЕЛ ПОПОВНЕННЯ ПРОСТОРІЧНОЇ ЛЕКСИКИ

У статті проаналізовано основні аспекти вивчення жаргонної лексики, з'ясовано її місце в структурі словникового складу сучасної української мови. Доведено, що жаргони є джерелом поповнення просторіччя, яке формується насамперед на основі тих елементів загальнонародної мови, які з різних причин не ввійшли до складу її літературної мови або ж вийшли з її складу на